

עוה"ב והיא: ההארה והגילוי.
 חכמה עילאה הנקראת: עיין לעיל
 ס"ה⁵.
 בכל העולמות: עיין לעיל ח"א פנ"ב.
 ח"ב פ"ט. ח"א פ"ו בהגה ע"פ הגהת
 פל"ה. אגה"ק יד⁶.
 כמ"ש כולם: תילים קד' כד'. פסוק זה
 הובא בכ"מ .
 עשית כו' והחכ' תחי' כו': לכאורה צ"ל
 גו' גו'?
 והחכמה: קהלת ז' יב'. פסוק זה הובא
 לעיל באגה"ק יד'. והחילוק בין ב'
 הפסוקים – דהראשון ("בחכמה עשית")
 קאי בעיקרו בהתהות, והב' ("והחכמה
 תחי") – בחיות.
 לכל חד לפום שיעורא דילי': זח"א קג,
 א.
 כנודע שעונג: עיין לעיל ח"א פמ"א
 וח"ב פ"ה⁷.

הוא בחי' גילוי עצמות התענוג .. והוא כמ"ש
 לבושי' כתלג חיור .. שלמעלה מהתענוג המתגלה
 בבחי' פנימי הנקרא שער רישי"; "לעיל בתחה"מ
 יהי' גילוי אור א"ס למטה בגופות דייקא במדרגה
 גבוה יותר גם מג"ע עליון .. והיינו מפני שבעוה"ז
 יכול להיות גילוי גדול יותר משום דנעוץ סופן
 בתחלתן וסוף מעשה עלה במחשבה תחלה".
 (5) ושם: "ח"ע .. ונקרא עדן". וראה לעיל הערה
 ד"ה .. (ע').
 (6) בפנ"ב: "אורייתא מחכמה נפקת היא חכמה
 עילאה .. רק שירדה .. בהשתלשלות העולמות
 כו". בשעהיוה"א: "מדרגת חכמה עילאה המח' את
 כולם כדכתיב כולם בחכמה עשית". ובפ"ו בהגה"ה:
 "בתוך עשר ספי' דעשי' .. עשר ספירות דאצילות",
 כולל במיוחד חכמה דאצילות – ע"פ הגהת פל"ה,
 ש"אור א"ס ב"ה אינו מתייחד אפי' בעולם
 האצילות אלא ע"י התלבשותו תחלה בספי'
 החכמה". ובאגה"ק: "נמשך .. מבחי' .. חכמה
 עילאה להאיר .. (ל) כל העולמות העליונים
 והתחתונים המקבלים חיותם ממנה".
 (7) בפמ"א (נח, סע"א): "מחשבתה .. באותיות
 התורה .. שזהו כל עסק הנשמות בג"ע כדאיתא
 בזהר ובגמרא". ובשהיוה"א: "מתן שכרם של
 צדיקים בגן עדן .. נמתח רקיע על הנשמות שבגן
 עדן .. נקרא רזא דאורייתא .. ומרקיע זה נוטף טל
 למזון הנשמות כו".

יז'

נודע דבאתערותא דלתתא: פאה פ"א
 מ"א וקדושין לט, ב ושם¹. עיין ג"כ לעיל
 ס"י כא' ולקמן לב'²?
 בבני חיי ומזוני: שזה כולל כל עניני
 עוה"ז, כמ"ש ר"ס יא'.
 כמ"ש רחבה: תילים קיט' צו'.
 וכמ"ש ושמרו: בראשית יח' יט'.
 צדקה כו': לכאורה צ"ל גו'?
 הצדקה כו' סוכ"ע: כמ"ש ל ס"ג.
 והתנאים והנביאים: צ"ע למה הקדים
 תנאים לנביאים, דלכאורה הנביאים
 קודמין בזמן לתנאים.
 לפי כו': עיין אגה"ק ס"ה³. החילוק בין
 ג"ע ותחה"מ: תו"א עג, ב. לקו"ת במדבר
 מו, ד, מט, א⁴.
 וכמארו"ל ביו"ד: מנחות כט, ב. הובא
 ונתבאר באגה"ק ס"ה.

(1) בפאה: "אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם
 בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא וכו".
 ובקידושין הובאה המשנה דפאה, ובהמשך הסוגיא
 (מ, א): "דב אידי אסברא לי .. טוב לשמים ולבריות
 זהו צדיק טוב" (ועי'נ"ג "כי פרי מעלליו יאכל", בחייו
 – פרש"י). וראה לעיל ס"ג (ע' ח"ט).
 (2) בס"י: "חסד א"ל .. ע"י אתערותא דלתתא
 היא מצות הצדקה וחסד שעושים בני אדם זה עם
 זה .. דכמו שהאדם משפיע .. כך הקב"ה משפיע
 אורו וטובו כו". בסכ"א: "צדקה .. פעולתה
 וסגולתה להמשיך חיים עליונים .. כי באתערותא
 דלתתא להחיות רוח שפלים אתערותא דלעילא".
 ובסל"ב: "מדת החסד המתעוררת בלב האדם ..
 ובאתערותא דלתתא .. אתערותא דלעילא".
 (3) ושם: "התענוג שמתענגים נשמות הצדיקים
 ונהנין מזיו השכינה המאיר בג"ע עליון ותחתון
 הוא שמתענגים בהשגתם והשכלתם .. באור
 וחיות השופע שם מא"ס ב"ה .. כאו"א לפי מדרגתו
 ולפי מעשיו".
 (4) בתו"א: "מעלת תח"ה היא יתירה מג"ע
 העליון .. ג"ע הוא מבחי' ממכ"ע .. אבל לע"ל
 בתח"ה יתגלה בחי' סוכ"ע". ובלקו"ת: "למחר
 לקבל שכרם היינו בג"ע ותחיית המתים, ועיקר
 קיבול השכר הוא לזמן התחי'. וצ"ל מהו השכר
 והגמול שהנשמות היושבים בג"ע ומתענגים על ה'
 .. שיצטרכו להתלבש בגופים" (ובהמשך הענין,
 שהגילוי בג"ע הוא מבחי' שער רישי', ותחה"מ

קדוש הוא בחי' מוברל: כמ"ש לעיל
 ח"א פמ"ו. אגה"ת פ"י.
 תמצא כתיב: איוב כח' יב'.
 הוא: כמ"ש בזח"ג רצ, א¹⁶.
 בזה"ק: צ"ל ח"ו. עיין זח"ג קכט,
 א¹⁷.
 געוין תחלתן בסופן: ספר יצירה .
 סוף מעשה במחשבה תחלה:
 כנודע:
 ומל תורה מחייהו: עיין לעיל ח"א
 פל"ן¹⁸.
 והקיצות: משלי ו' כב'. ולהעיר מאבות
 פ"ו מ"ט¹⁹.
 תשיחך כו': לכאורה "כו" מיותר²⁰?
 וכמ"ש לבושו: פייט דר"ה ויוהכ"פ.
 הובא לקמן סל"ב.
 לכל תכלה: ריש פסוק ד"רחבה
 מצותך מאד" הנ"ל – תילים קיט' צו'.
 כלות הנפש: ע"ד תילים פד' ג':
 "כלתה נפשי". ועוד.
 מארז"ל ת"ח: סוף ברכות. לעיין
בלקוטי הש"ס

בוזה"ק: צ"ל ח"ו.
 שלח: קעג ע"א וע"ב.
 ובגמרא: ב"מ פו, א.
 וזהו שארז"ל: ברכות יז, א, וכפי'
 הרמב"ן⁸, ודלא כהרמב"ם ביד הל'
 תשובה פ"ח ה"ב – עיין לקו"ת ויקרא
 טו, ג. דברים סה, ד⁹.
 עמרה היא: עיין ג"כ סכ"ט¹⁰.
 מקיף: להעיר ג"כ משמואל"א כג' כו':
 "עוטרם" אל דוד"¹¹.
 כותרת: מלכ"ס א ז' – כמה פעמים,
 ועוד. בכמה דרושים¹² מובא לראי' שכתר
 הוא לשון כותרת – הפסוק בשופטים כ'
 מג': "כתרו את בנימין". ובכלל צ"ע
 הכרח הראי' על "כתר", ולא על
 "עטרה".
 ועמך: ישעי' ס' כא' – הובא
 בסנהדרין צ, א – דקאי ג"כ בלאחר
 התחי', וכדמסיים בסנהדרין שם: "האומר
 אין תחיית המתים כו".
 וזה: לכאורה צ"ל וזהו¹³?
 שארז"ל עתידים: בב"ב עה, ב:
 "שאומרים" (ולא "שיאמרו")¹⁴. לעיין
 בדקדוקי סופרים¹⁵.

(12) ראה תו"א מג"א צח, סע"ב. לקו"ת שה"ש
 יח, ד. ועוד.
 (13) כ"ה גם בהערות ותיקונים בדא"פ.
 (14) ראה גם הערות ותיקונים בדא"פ: שיאמרו
 – כ"ה בכ"מ בדא"ח. בב"ב (עה, ב) "שאומרים".
 (15) בדקדוקי סופרים ליתא גירסא אחרת.
 (16) ושם: "האי אב נפיק מעתיקא קדישא
 דכתיב והחכמה מאין תמצא".
 (17) ושם: "אריך אנפין דאיקרי אין". ובמק"א
 (שיעורים בספר התניא ע' 1476 הערה 32) כותב
 רבינו: "ראה משפטים קכא, סע"א: והחכמה כו'.
 ובכ"מ".
 (18) ושם: "טל שעתיד להחיות בו את המתים
 והוא טל תורה .. כמארז"ל כל העוסק בתורה טל
 תורה מחייהו". וראה "מ"מ, הגהות והערות קצרות
 לסש"ב" לשם (ע' רכד).
 (19) ושם: "הקיצות היא תשיחך – לעוה"ב".
 (20) ובהערות ותיקונים בדא"פ כותב רבינו:
 "צ"ע מה מרבה".

(8) בשער הגמול בסופו.
 (9) בלקו"ת ויקרא: "ארז"ל העוה"ב אין בו לא
 אכילה כו'. ולפ"ד הרמב"ם ז"ל קאי על עולם
 הנשמות. והרמב"ן ז"ל השיב עליו, שאם כדבריו כן
 הוא, א"כ, מאי חידוש השמיענו הגמרא, וכי שייך
 לנפש בלי גוף אכילה כו'. אלא מסיק שקאי על זמן
 תחיית המתים שיהי' האדם בגוף, ואעפ"כ אין בו
 לא אכילה כו". ובדברים: "כמארז"ל על עוה"ב
 שהוא עולם התחי' שאין בו לא אכילה כו' אלא
 צדיקים יושבין ונהנין כו', דודאי אין ר"ל שיהיו
 ביטול האברים הגשמיים, דא"כ, מאי קמ"ל שאין
 בו אכילה, והרי הנשמה קודם בואה ג"כ לא הי' בה
 אכילה .. אלא ודאי שיהי' גוף ואברים גשמיים
 (דעוה"ב אינו ר"ל ג"ע עולם הנשמות, אלא הוא
 עולם התחי").
 (10) ושם (בסופו): "וכמו כתר ועטרה שעל
 המוחין שבראש".
 (11) "מקיפים וסובבים .. כעטרה המקפת את
 הראש" – פרש"י (ומצו"צ).